

CARL RUDBECK om

de enda två böcker som behövs

Det är fullt nu. Bokhyllorna i min modesta hyresätt har inte längre plats för nytillkomna böcker. Varje ny bok kräver att en gammal försvinner.

Ibland undrar jag om det inte är ett tecken på ett stilla vansinne att skaffa en himla massa böcker som jag aldrig kommer att läsa om. Kanske räcker det med ett par hundra litterära och filosofiska klassiker samt ett antal lexikon och upplagsböcker. Alldeles för många, hör jag då från dem som är strängare än jag. Vill man verkligen förstå världen så räcker det med två böcker – en liten och en stor.

DEN LILLA BOKEN är Machiavellis Fursten som säger allt som behöver sägas om politik. På något hundratal sidor blottlägger denne florentinske renässansfilosof politikens anatomi; klart och kyligt dissekerar han hur en politiker måste tänka och agera om han vill lyckas i sitt värv. När Machiavelli har sagt sitt finns det inte mycket mer att tillägga och jag undrar varför forskare runt om i världen fortsätter att långrandigt och tråkigt i en aldrig sinande ström av böcker älta de frågor som Machiavelli en gång för alla har besvarat för snart ett halvt årtusende sedan.

Den stora boken är Don Quijote av Cervantes och den är bara fyra hundra år gammal. Och vad mera är, den har just kommit ut i en förträfflig ny svensk översättning av Jens Nordenhök på bokförlaget Symposion. Det är dessutom en ovanligt snyggt producerad bok: linneband och bibelpapper. Den gamle riddaren får sålunda den behandling som han förtjänar.

Don Quijote är en av dessa böcker som alla känner till men som inte så många har läst från början till slut och det är kanske inte så konstigt eftersom den är på 1 000 sidor. Don Quijotes äventyr med väderkvarnar och vinsäckar är välkända; hans väpnare Sancho Panza har också han tillsammans med sin herre gått ut ur boken och blivit en gestalt med ett helt eget liv.

Till en början visar riddaren och hans väpnare föga förståelse för varandra. Don Quijote ser i Sancho en råbarkad och obildad bondlurk som aldrig har förstått det fina och ädla med riddarlivet; först när Sancho utlovas att bli guvernör över en ö lämnar

han sin familj och drar ut på de spanska vägarna för att försvara de svaga och straffa de orättfärdiga.

Sancho ser Don Quijote som en stolle som har förläst sig på gamla riddarromaner; dessa har så förvrängt hans sinne att han inte längre kan skilja mellan dikt och verklighet. Men allt efter det att berättelsen framskrider inser de båda att de behöver varandra och läsaren inser att världen vore en fattigare och sämre plats om den ena attityden fick slå ut den andra. Världen behöver idealister och romantiska dårar som följer sin vision till den grad att när denna inte stämmer överens med verkligheten så väljer de att försöka förändra verkligheten hellre än tumma på visionen. Men världen behöver också realister som Sancho. Han kan säga stopp när Don Quijotes äventyr hotar störta alla inblandade i fördärvet.

De flesta av de berömda äventyren finns i bokens första del. I den andra, som kom ut flera år senare, har Don Quijote blivit något av en kändis. Han möter många som har läst den första delen och dessutom en falsk andra del, skriven av en bedragare. Här börjar vi faktiskt i Cervantes ana en postmodernist långt avant la lettre som lätt, elegant och underhållande leker med litteraturens konventioner, som låter sin hjälte gå ut och in i en fiktion som ligger inbäddad i en annan fiktion. Många moderna författare har använt sig av detta retoriska knep men då ofta bara för att visa vilka sofistikerade berättare de är; Cervantes gör det med ett mästerskap som fortfarande är oöverträffat. Som fallet är med betydande litteratur finns det oräkneligt antal sätt att läsa denna roman som kallats den första moderna: romantikerna hade sin läsning och postmodernisterna har sin.

JAG KOMMER INTE att leva som jag lär och reducera min boksamling till dessa två. Men Machiavelli och Cervantes har givit oss fortfarande fungerande instrument för att förstå den värld som människan har skapat åt sig själv.

Carl Rudbeck (carlr@timbro.se) är redaktör för nättidskriften Smedjan.

